

'Periferie eet te veel van scherpe Holstein-koe'

10 jaar Xsires

In 2005 richtten Hans Kerkhof en Henk Schoonvelde samen Xsires op, een sperma-importeur gespecialiseerd in inkruisen. Tien jaar later telt het bedrijf elf medewerkers en is het grotendeels in Noorse handen. De oprichters zagen de secpis verdwijnen en hebben hun blik inmiddels verbreed naar het buitenland.

In het jubileumjaar verleggen de oprichters van Xsires, Hans Kerkhof (48) en Henk Schoonvelde (44), hun grenzen. Tien jaar na het ontstaan van de 'pionier en specialist in inkruisen' heeft de Noorse coöperatie Geno een meerderheidsbelang van 90 procent in het bedrijf en zijn de oprichters bezig hun concept uit te rollen naar andere landen. Jan Klijnstra

(26) heeft inmiddels de dagelijkse leiding over Xsires Nederland.

Ontstaan

Kerkhof en Schoonvelde weten nog goed hoe ze destijds voor het eerst in Noorwegen verzeild raakten. Hans was een 'Holstein-man

in hart en nieren' en werkte voor Alta. „Bij de boeren waar ik kwam, ging het wel goed, maar ik hoorde altijd een 'maar'. Daarom ben ik op zoek gegaan naar iets anders.“ Henk was inmiddels begonnen zijn veestapel in te kruisen met Jersey. Hij was aan het uitzoeken waar hij zijn kruislingen mee wilde insemineren en stuitte op het Noorse Roodbonte ras.

Van links naar rechts Hans Kerkhof, Jan Klijnstra en Henk Schoonvelde (voorzitter).

Henk kende Hans en de mannen besloten samen op reis te gaan. „We zijn overal wezen kijken, in Noorwegen, maar ook in Oostenrijk, waar ze de stier Rumba hadden”, schetst Henk het ontstaan van Xsires.

„We mochten wat Noors sperma verkopen, maar Semex bezat de wereldwijde rechten en hun manier van werken was volgens de Noren de te volgen route. Dus om en om kruisen van Noors Roodbont en Holstein. Wij zeiden in driewegkruisen te geloven, analoog aan de kruisingsproef in Californië”, vertelt Hans. Omdat er tot dan toe weinig Noors sperma buiten de landsgrenzen verkocht werd en Schoonvelde en Kerkhof er actief mee aan de slag gingen, konden ze op een gegeven moment de rechten toch overnemen. „De Noren kwamen hier kijken en zagen dat ons concept goed werkte”, aldus Kerkhof. „In Italië en Engeland werken de Noren inmiddels op dezelfde manier en vooral in Engeland loopt het heel goed.”

Op zoek naar knowhow

Twee jaar geleden kocht Geno de helft van Xsires, waarbij het de intentie was om uiteindelijk een meerderheidsbelang te kopen. „De Noren zien dat er wereldwijd nog een gigantische markt ligt voor het inkruisen, maar ze zijn op zoek naar knowhow”, vertelt Hans. Samen met compagnon Henk vult hij die kennisleemte inmiddels in en vooral Hans verblijft tegenwoordig daarom veel in het buitenland, in landen als Turkije en Israël en in Oost-Europa. En ook Schoonvelde, die een medewerker op zijn melkveebedrijf heeft, gaat geregeld naar het buitenland. „Er is een gebrek aan boerenkennis en Henk is lid van de European Dairy Farmers, waar hij mooie resultaten laat zien”, aldus Kerkhof. Bovendien ontvangt Schoonvelde nog steeds excursies op zijn melkveebedrijf in Koekange (DR).

Copyright foto

Van links naar rechts drie generaties, links een dochter van Rau (FLV x HF), in het midden een dochter van Braut (NRB x FLV x HF) en rechts een dochter van Dakota (HF x NRB x FLV x HF). De grootmoeder produceerde tot dusver gemiddeld over vijf lactaties in 305 dagen 11.506 kg melk met 3,84% vet en 3,30% eiwit (LW 112), haar dochter over drie lactaties in 305 dagen 10.670 kg melk met 3,92% vet en 3,46% eiwit (LW 115) en haar kleindochter wordt in haar eerste lactatie (305 dagen) voorspeld op 9.506 kg melk met 4,06% vet en 3,29% eiwit (LW 120).

„Xsires is tevens de exclusieve distributeur van Genetics Austria”, stelt Kerkhof. „Daarbij hebben we als voordeel dat Geno en Genetics Austria elkaar alleen als partner zien en niet als concurrent. Nu Geno een meerderheidsbelang in ons bedrijf heeft, betekent dat dan ook niet dat we alleen nog maar Noors Roodbont moeten verkopen, maar juist lekker op dezelfde manier moeten doorgaan.”

Procross

Kerkhof wijst erop dat ‘zijn bedrijf’ de aanvankelijke strategie nooit heeft hoeven aanpassen. „Het algemene advies is de driewegkruising, maar in principe hanteren we een heel open concept, net wat de boer zelf wil.” Volgens hem is er in Nederland echter een zeer beperkte markt voor zuiver Fleckvieh. „Door onze vrij intensieve melkveehouderij moeten we wel genoeg melk onder de koeien houden. Driewegkruisen is daarom ideaal. De tussenkalftijd wordt bovendien vanzelf korter en je kunt dus veel Belgische Blauwe stieren gebruiken.” „En als je goed inkruist, hoef je geen productie in te leveren”, vult Schoonvelde aan. Die opmerking roept de vraag op of ze met Noors Roodbont en Oostenrijks Fleckvieh de goede rassen in handen hebben. Want het concurrerende Procross-concept van Koole

& Liebrechts pretendeert met Deens/Zweeds Roodbont en Montbéliarde van de productiefste alternatieve rassen gebruik te maken. „Ik moet toegeven dat ze het slim gedaan hebben, want ze hebben er een naam aan gehangen. Dat hebben wij nooit gedaan”, aldus Kerkhof. Hij betwist echter de hogere melkproductie. „Fleckvieh hoeft niet achter te blijven bij Montbéliarde, het hangt ook van de stierkeuze af.” Schoonvelde noemt Rumgo en Wille. De laatste komt op basis van bijna 700 Nederlandse dochters zelfs tot een productie-index op zwartbontbasis van +244 kilo melk met +0,12 procent eiwit (nog zonder de heterosis).

Braut

Kerkhof stelt bovendien dat van de Scandinavische Roodbonte rassen het Noorse ras het productiefst is. Hij wijst op onderzoek van de Amerikaan Gary Rogers, die na een wetenschappelijke carrière inmiddels in dienst is bij Geno. Rogers vergeleek dochtergeteste stieren die in Amerika vermarkt worden en daarin komt de Noorse Roodbonte voor kilo's melk, eiwit en dochtervruchtbaarheid als beste naar voren. „Noorse stieren hebben ook goede benen en klauwen, beter dan Fleckvieh en Brown Swiss. Dit komt in de fokwaarden helemaal ►

Duur fokprogramma in Noorwegen

Noorwegen heeft volgens Hans Kerkhof het duurste fokprogramma ter wereld. Van de 2.000 potentiële KI-stieren gaan er mede op basis van genomics 230 stiertjes naar het KI-station. Van deze stieren worden de groei en belevingsheid van een leeftijd van 5 tot 11 maanden gevolgd en op basis daarvan wordt de helft, dus 115 stieren, ingezet. Daarna vallen er nog een aantal zonder pardon af, wanneer ze agressief zijn of wanneer de spermaproductie onvoldoende blijkt. Na vier jaar worden er op basis van dochterprestaties uiteindelijk 10 tot 12 fokstieren geselecteerd. In de tussentijd staan de stieren op wacht en zijn ze

niet beschikbaar. „Voor één hoornloze stier hebben ze nu een uitzondering gemaakt”, aldus Kerkhof. Van elke jonge stier komen er minimaal 200 dochters aan de melk. „Zo'n groot aantal vanwege de lage erfelijkheid van de gezondheidskenmerken en vruchtbaarheid”, aldus Kerkhof. Hij geeft aan dat de Noorse boeren hun technische kengetallen heel goed registreren. „Ze houden alle aandoeningen zorgvuldig bij. De speerpunten van de Noorse Roodbonte zijn al jarenlang gezondheid, vruchtbaarheid en klauwgezondheid, de dierenarts is er brandduur.”

Hij vervolgt: „Noorwegen is een gigantisch land en door heel het land is er melkveehouderij. De bloedspreading is er dan ook geen probleem. Ook omdat ze er geen gebruikmaken van embryotransplantatie en er van elke stier maar een beperkt aantal zonen worden ingezet. Bovendien wordt er van elke stier binnen Noorwegen maar een beperkte hoeveelheid sperma verspoten. Voor de rest van de wereld zijn de stieren overigens wel onbeperkt beschikbaar.” Om die reden is Braut een van de eerste stieren die niet meer vroegtijdig zijn geslacht volgens het tot dan toe geldende koude stierensysteem.

niet tot uiting en ook kunnen we de meeste andere fokwaarden niet rijmen met de werkelijkheid. Wij hebben vanaf het begin gekozen om de fokwaarden uit het land van herkomst te gebruiken, omdat dit het betrouwbaarst is en aansluit bij de praktijk. Daarom zijn we destijds ook geen lid van GES geworden en zien we ook geen reden om dit te herzien", aldus Kerkhof.

„De koeien blijven bij het ouder worden goed in elkaar zitten. De draaiers zitten goed en daardoor zijn de kruizen stabiel." Hans erkent dat het Noorse ras soms wat slordig is, de uniformiteit is wat minder. „Hoge en vaste uiers kennen ze niet zo, maar de uiers zijn kwalitatief sterk en veranderen nauwelijks bij het ouder worden."

Het paradepaardje van het ras is de stier Braut. Er worden inmiddels al enkele duizenden dochters in Nederland gemolken en daarbij valt de laatrijphheid, of eigenlijk het gebrek daaraan (fokwaarde: 87), op. „Ze blijven qua laatrijphheid inderdaad wat achter, zeker in de tweede lactatie, maar daarna worden ze beter", meent Henk. „Het zijn koeien waar je geen werk mee hebt."

Bespiering

De voordelen van het Noorse ras zijn volgens de mannen de gezondheid, de vruchtbaarheid en de middelgrote maat. „In Noorwegen kunnen ze geen maïs verbouwen, dus de Noorse Roodbonte kan goed overweg met een

grasantsoen. De krachtvoerkraan kan dan ook heel makkelijk dicht bij kruisingen. Bij Holsteins is dat veel lastiger, want die komen uit de Verenigde Staten en daar is onbeperkt zetmeel beschikbaar", stelt Schoonvelde. Het Noorse ras is weliswaar geen dubbeldoelras, maar er wordt wel waarde gehecht aan bespiering. „Als boer profiteer je inderdaad maar één keer van het vlees en dat is bij afvoer, maar de spieren beschermen de dieren hun leven lang tegen een hoop trammelant", meent Kerkhof. „De Noorse Roodbonte kalveren groeien dan ook goed en binnen het ras wordt daar ook flink op geselecteerd (zie het kader op pagina 55, red.)." Dat het ras in het land van herkomst overigens niet wordt verdrongen door de Holstein, is omdat de boeren er volgens Kerkhof trots zijn op hun ras. „Ze realiseren zich dat ze een uniek product in handen hebben en de export genereert geld."

Verhouding verschuift

Aanvankelijk was de verhouding tussen het aantal verkochte rietjes Noors Roodbont en Fleckvieh bij Xsires 10 om 90 procent, maar inmiddels is het zo'n beetje fiftyfifty, schat Kerkhof. In het verleden verkocht de organisatie ook sperma van Finse Roodbonte stieren, maar die zijn opgegaan in Viking Genetics, waarvan K&L in Nederland het sperma vermarkt. „En we hebben nog Brown Swiss beschikbaar. Dat wordt wat minder verkocht, maar het productaandeel is stabiel."

De mannen hebben geen plannen om hun productpakket drastisch te wijzigen. „Wellicht dat we er wat meer Holstein in gaan opnemen. Stieren die niet te extreem zijn en die een goede uivorm en voldoende melk vererven. De dochters moeten gemakkelijk oud kunnen worden", aldus Schoonvelde. Van deze stieren willen ze Spermvital verkopen, een Noorse vinding waarbij sperma in plaats van 24 uur, 48 uur in leven blijft. „We zien een toename in het gebruik daarvan, de boeren willen de koeien drachtig hebben", stelt Kerkhof.

Sceptische is eraf

Hans en Henk startten hun bedrijf tien jaar geleden met zijn tweeën. Inmiddels bestaat Xsires naast Hans en Henk uit acht vertegenwoordigers op de weg en één op kantoor. Die bedienen een kruisingsmarkt van tegenwoordig zo'n 15 procent. De mannen hebben echter het gevoel dat er maar iets hoeft te gebeuren of het explodeert. „De emotie houdt het kruisen nog wat tegen", meent Hans, „maar wat we door de jaren heen gemerkt hebben, is dat de verzakelijking toeneemt. Het sceptische is eraf."

Kerkhof en Schoonvelde zijn ervan overtuigd dat 'hun' product heel goed in deze tijd past. „De kostprijs moet laag zijn, dat is belangrijk. Je moet de busjes met middeltjes van het erf houden", stelt Kerkhof. „Er wordt door de periferie te veel gegeten van een scherpe Holstein-koe." ■

Drie driewegkruisingen (NRB x FLV x HF), dochters van de Noorse Roodbonte stier Sand.

Copyright foto